

**ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ
1/2013**

гр.София, 21.10.2013 год.

Върховният касационен съд на Република България, Общо събрание на Гражданска колегия, в съдебно заседание на 3 октомври 2013 г. в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ на Общото събрание на
Гражданска колегия,

ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС
и ПРЕДСЕДАТЕЛ на Гражданска колегия :
КРАСИМИР ВЛАХОВ

ПРЕДСЕДАТЕЛИ
на ОТДЕЛЕНИЯ: ТАНЯ МИТОВА
ПЛАМЕН СТОЕВ
БОЙКА СТОИЛОВА

ЧЛЕНОВЕ:

1. ЖАНИН СИЛДАРЕВА	21. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА
2. КАПКА ЮСТИНИЯНОВА	22. СНЕЖАНКА НИКОЛОВА
3. СИМЕОН ЧАНАЧЕВ	23. МАРИО ПЪРВАНОВ
4. ТЕОДОРА НИНОВА	24. ЕМИЛ ТОМОВ
5. НАДЕЖДА ЗЕКОВА	25. СВЕТЛА ДИМИТРОВА
6. НАДЯ ЗЯПКОВА	26. БОНКА ДЕЧЕВА
7. ЕМАНУЕЛА БАЛЕВСКА	27. ЖИВА ДЕКОВА
8. БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА	28. МИМИ ФУРНАДЖИЕВА
9. СТОИЛ СОТИРОВ	29. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА
10. МАРГАРИТА СОКОЛОВА	30. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА
11. ЦЕНКА ГЕОРГИЕВА	31. ВАСИЛКА ИЛИЕВА
12. БОРИСЛАВ БЕЛАЗЕЛКОВ	32. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА
13. СВЕТЛА ЦАЧЕВА	33. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА
14. СТОЙЧО ПЕЙЧЕВ	34. ОЛГА КЕРЕЛСКА
15. ВЕСКА РАЙЧЕВА	35. ЗОЯ АТАНАСОВА
16. КОСТАДИНКА АРСОВА	36. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ
17. ЗЛАТКА РУСЕВА	37. ВЕСЕЛКА МАРЕВА
18. ДИЯНА ЦЕНЕВА	38. БОРИС ИЛИЕВ
19. МАРИЯ ИВАНОВА	39. ДИАНА ХИТОВА
20. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА	40. МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА

41. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ
42. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ
43. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА

при участието на секретаря Борислава Лазарова
постави на разглеждане тълкувателно дело № 1 по описа за 2013 г. на ОСГК,
докладвано от съдията **СВЕТЛА ДИМИТРОВА**

Тълкувателно дело № 1/2013 г. е образувано с разпореждане от 11.01.2013 г. на заместника на председателя на Върховния касационен съд и председател на Гражданската колегия по предложение на състав на Върховния касационен съд, ГК, четвърто гражданско отделение, който с определение № 1169 от 06.11.2012 г. по гр.д. № 455/2012 г. е спрял производството по делото и е предложил на Общото събрание на Гражданска колегия на Върховния касационен съд да постанови тълкувателно решение по материалноправния въпрос по приложението на чл. 227, ал. 1, б. „в” ЗЗД, а именно :

Налице ли е непризнателност, ако дареният не предостави поисканата от дарителя издръжка поради липса на достатъчно средства да издържа себе си и лицата, които е длъжен да издържа по закон, или непризнателност е налице независимо от материалните възможности на дарения, докато разполага с дареното до неговото изчерпване.

Общото събрание на Гражданската колегия на Върховния касационен съд, за да се произнесе, съобрази следното:

По поставения материалноправен въпрос е налице противоречиво разрешение, дадено с решения на Върховния касационен съд, постановени по реда на чл. 290 ГПК, като са застъпени следните становища:

С едни съдебни решения се приема, че не е налице проява на непризнателност, когато дареният не предостави поисканата от дарителя издръжка, от която последният трайно се нуждае, ако поради липса на достатъчно средства, при даването на издръжка дареният би поставил себе си и лицата, които е длъжен да издържа по закон, в по-лошо положение от това на дарителя, както и че правото на дарителя да иска отмяна на дарението възниква, когато е налице обществено укоримо поведение на дарения, което съставлява непризнателност. Не може да се приеме като проява на непризнателност недаването на издръжка в случаите, при които, ако предоставяйки такава на дарителя, дареният би поставил себе си и лицата, които е длъжен да издържа по закон, в по-

лошо положение от това на дарителя. В този смисъл обективната невъзможност на дарения да даде издръжка на нуждаещия се дарител не е основание за отмяна на дарението на основание чл. 227, ал. 1, б. „в” ЗЗД.

С други съдебни решения се приема, че дареният е длъжен да дава поисканата му от дарителя издръжка, от която той се нуждае и тя се дължи, докато трае нуждата на дарителя и до размера на подареното. Възможността на дарения да отделя издръжката от доходите си е без значение, тъй като той притежава подареното, а неждането на издръжка до изчерпване на подареното е проява на непризнателност, обуславяща отмяна на дарението на основание чл. 227, ал. 1, б. „в” ЗЗД.

Общото събрание на Гражданската колегия на Върховния касационен съд намира за правилно първото становище по следните съображения:

С договора за дарение дарителят отстъпва веднага и безвъзмездно нещо на дарения, който го приема /чл. 225, ал. 1 ЗЗД/.

Касае се за едностранен и безвъзмезден договор, по силата на който дарителят безвъзмездно, веднага и безвъзвратно отстъпва в собственост на дарения подареното, като със стойността на последното имуществото на дарителя се намалява, а това на дарения се увеличава. Срещу полученото дареният има моралното задължение за признателност към дарителя, което при определени обстоятелства се трансформира в правно такова за даване на издръжка. Видно от основанията за отмяна на дарението по чл. 227, ал. 1 ЗЗД /умишлено убийство или опит за убийство на дарителя, неговия съпруг или негово дете, или съучастие в такова престъпление, освен ако деянието е извършено при обстоятелства, които изключват наказуемостта; при набедяване на дарителя в престъпление, наказуемо с лишаване от свобода не по-малко от три години, освен ако набедяването се преследва по тъжба на пострадалия и такава не е подадена, както и при отказ на дарения да даде на дарителя издръжка, от която той се нуждае/, правото на дарителя да иска тази отмяна възниква, когато е налице обществено укоримо поведение от страна на дарения, което съставлява непризнателност – в различни форми и с различен интензитет.

Поради това и самата отмяна на дарението е санкция за неизпълнение на моралното задължение на дарения за признателност към дарителя.

Съгласно разпоредбата на чл. 227, ал. 1, б. „в” ЗЗД дарението може да бъде отменено, когато дареният отказва да даде на дарителя издръжка, от която той се нуждае. Предпоставките, чиято кумулативна даденост съставлява основание за отмяна на дарението по този законов текст, са – трайната нужда от издръжка на дарителя, искането, отправено от него до дарения и отказът на последния /изричен или мълчалив/ да дава издръжка. В случай, че такава необходимост не възникне, или не бъде поискана издръжка, задължението на дарения към дарителя си остава морално и неизпълнението му не е скрепено със санкция.

Систематичното тълкуване на чл. 227, ал. 1, б. „в” ЗЗД навежда на извода, че правото на дарителя да иска отмяна на дарението възниква, когато е налице обществено укоримо поведение на дарения във висока степен, сходна на степента на укоримост на поведението му в другите, уредени от закона основания за отмяна на дарението. Не е справедливо да се приравнят по последици случаите на убийство и опит за убийство на дарителя, съответно набедяване в тежко престъпление, на случаите, при които дареният сам е в нужда и трудно покрива собствените си потребности и тези на своите близки/най-често ненавършили пълнолетие деца/, на които дължи издръжка по закон. Именно в такива случаи е неоправдано от гледна точка на справедливостта дареният да бъде изправен пред моралния избор да предпочете интереса на своя дарител пред интереса на своите ненавършили пълнолетие деца, пред какъвто избор би се изправил, ако дарителят има нужда и иска издръжка, а дареният няма обективна възможност да я осигури, освен ако пренебрегне интересите на своите низходящи. Ако се приеме, че и в такива случаи дареният дължи издръжка на своя дарител, неминуемо ще се стигне до нарушаване на правната симетрия, а именно хипотезата на чл. 227, ал. 1, б. „в” ЗЗД да се приравни по последици на несравнимо по-тежките форми на непризнателност, уредени в първите две хипотези на чл. 227, ал. 1, б. „а” и б. „б” ЗЗД.

В разглеждания случай се касае за обективна невъзможност за престиране, а не за виновно неизпълнение, каквото би било налице при недаване на издръжка при възможност за предоставянето ѝ.

Следователно, недаването на издръжка трябва да се прояви в обществено укорима форма и поради това непризнателността да може да се оцени като драстична, за да се признае на дарителя правото да иска отмяна на дарението. Такава високо укорима непризнателност ще има, когато дареният има възможност да даде и осигури издръжка на дарителя си, без да накрънява минималните свои нужди и обичайната издръжка на лицата, на които дължи такава по закон и въпреки това отказва да я даде. В този аспект не би било морално оправдано поведението на дарения, ако той е имал висок жизнен стандарт към момента на дарението, осигурявал е и на своите близки също такъв начин на живот, а впоследствие при възникнала за дарителя нужда от издръжка да използва оправданието, че ако я даде, то това ще намали този му стандарт на живот. Признателността изисква дареният да намали собствения си стандарт на живот в случаите, при които дарителят му трайно се нуждае от издръжка, но до нивото на минималните лични и обичайни нужди на дарения и лицата, на които той дължи издръжка по закон. Това е така, тъй като самото дарение се извършва, за да се облагодетелства дареният и да се увеличи имуществото му. Ако възможностите на дарения да отделя издръжка от доходите си са без значение, тъй като той притежава подареното, това би влязло в противоречие със самата същност на договора за дарение като безвъзмезден акт, по силата на който дарителят

веднага и неотменимо предоставя в собственост на дарения подареното. В тази връзка отмяната на дарението от една страна е възможност за дарителя да получи средства, от които той се нуждае, но от друга страна е санкция за непризнателността на дарения и като такава тя следва да се прилага стриктно и то само за силно укоримо негово поведение.

Затова обективна невъзможност за изпълнение няма да има, когато дареният е в състояние да задоволи собствените си нужди и тези на лицата, към които е задължен по закон с останалите си доходи и имущество, или с тези, които би могъл да реализира, ако положи всички усилия, изисквани от дължимата грижа и добросъвестността. При подобни обстоятелства отказването на издръжка ще бъде проява на непризнателност.

В дълбоката си същност поставеният правен въпрос е свързан с разграничението между морала и правото по отношение на категорията „непризнателност” в отношенията дарител-дарен. И тук не става въпрос за спора дали задължението за издръжка е правно или морално. В случая моралният въпрос се повдига, за да се защити дарителят, който е в трайна нужда и следва да му се осигури издръжка. Но сходен морален въпрос стои и с оглед интереса на дарения. Приеме ли се, че е налице непризнателност от страна на дарения, който не дава издръжка на дарителя поради лошото си финансово състояние, ще бъде скъсана нравствената нишка, с която договорът за дарение винаги се е свързвал с потребностите на обществото. Този извод произтича и от общия принцип за равнопоставеност на страните като морално-етичните норми на живот биха важали с еднаква сила и за двете страни по договора и преценката би се свеждала не само до това дали дарителят няма да бъде поставен в положение на рисково оцеляване, поради нужда от средства за издръжка, но и дали при задължаването на дарения с даване на издръжка не би се стигнало до поставяне на последния и неговите близки в същото положение. Резултатите, които ще се получат, ще са винаги под заплахата да бъдат несправедливи. И с договора за дарение проявата на щедрост ще отстъпи на пресметливостта, с която дарителят ще се застрахова срещу бъдещо обедняване и възможност във всички случаи да промени първоначално заявеното си намерение. Освен това ако дарителят е имал опасения, че ще бъде свръх затруднен в бъдеще да се издържа сам, той е имал възможност да използва друг вид договор – да прехвърли имуществото срещу задължение за издръжка и гледане, а не чрез дарение.

Действително, възможно е неочаквано да възникне остра нужда на дарителя от издръжка с траен характер. Тогава обаче следва да се преценяват и възможностите на дарения. Противното би създавало възможност за последваща промяна на волята на дарителя, изразена в дарствения акт и на практика дарението да се трансформира впоследствие в прехвърляне на имот срещу задължение за издръжка до размера на стойността на подареното.

С оглед на изложеното, право на отмяна на дарението следва да се признае на дарителя само тогава, когато дареният отказва да даде поисканата от него издръжка, от която той трайно се нуждае и за което дареният има материална възможност, освен в случаите, при които поради липса на достатъчно средства при даването на издръжка на дарителя, той би поставил себе си и лицата, които е длъжен да издържа по закон в по-лошо положение от това на дарителя.

В заключение, основание за отмяна на дарението по чл. 227, ал. 1, б. „в” ЗЗД поради непризнателност е налице само тогава, когато дареният необосновано откаже да даде на дарителя поисканата издръжка, от която последният трайно се нуждае, но предвид характера на обсъжданата материя, свързана с множество морални елементи, следва да се подчертае, че съдебното разглеждане се състои в цялостна и конкретна преценка на всички обстоятелства във всеки отделен случай.

По изложените съображения Общото събрание на Гражданската колегия на Върховния касационен съд на Република България

Р Е Ш И :

При иск за отмяна на дарение на основание чл. 227, ал. 1, б. „в” ЗЗД не е налице проява на непризнателност, когато дареният не предостави поисканата от дарителя издръжка, от която той трайно се нуждае, ако поради липса на достатъчно средства, с даването на издръжка на дарителя, дареният би поставил себе си и лицата, които е длъжен да издържа по закон, в по-лошо положение от това на дарителя.

**ПРЕДСЕДАТЕЛ на Общото събрание на Гражданска колегия,
ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛ на ВКС
и ПРЕДСЕДАТЕЛ на Г К : КРАСИМИР ВЛАХОВ.....**

**ПРЕДСЕДАТЕЛИ
на ОТДЕЛЕНИЯ: ТАНЯ МИТОВА.....
ПЛАМЕН СТОЕВ.....
БОЙКА СТОИЛОВА.....**

ЧЛЕНОВЕ:

1. ЖАНИН СИЛДАРЕВА.....
2. КАПКА ЮСТИНИЯНОВА.....
3. СИМЕОН ЧАНАЧЕВ.....
4. ТЕОДОРА НИНОВА.....
5. НАДЕЖДА ЗЕКОВА.....О.М.
6. НАДЯ ЗЯПКОВА
7. ЕМАНУЕЛА БАЛЕВСКА
8. БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА.....
9. СТОИЛ СОТИРОВ
10. МАРГАРИТА СОКОЛОВА.....
11. ЦЕНКА ГЕОРГИЕВА
12. БОРИСЛАВ БЕЛАЗЕЛКОВ.....
13. СВЕТЛА ЦАЧЕВА
14. СТОЙЧО ПЕЙЧЕВ
15. ВЕСКА РАЙЧЕВАО.М.
16. КОСТАДИНКА АРСОВА.....
17. ЗЛАТКА РУСЕВА
18. ДИЯНА ЦЕНЕВА
19. МАРИЯ ИВАНОВА.....О.М.
20. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА.....
21. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА
22. СНЕЖАНКА НИКОЛОВА.....
23. МАРИО ПЪРВАНОВ.....
24. ЕМИЛ ТОМОВ.....
25. СВЕТЛА ДИМИТРОВА.....
26. БОНКА ДЕЧЕВА
27. ЖИВА ДЕКОВА
28. МИМИ ФУРНАДЖИЕВА.....
29. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА
30. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА
31. ВАСИЛКА ИЛИЕВА
32. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА
33. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА
34. ОЛГА КЕРЕЛСКА
35. ЗОЯ АТАНАСОВА
36. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ
37. ВЕСЕЛКА МАРЕВА
38. БОРИС ИЛИЕВ
39. ДИАНА ХИТОВА
40. МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА.....
41. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ
42. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ.....
43. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА.....

ОСОБЕНО МНЕНИЕ КЪМ ТД№1/2013г. ОСГК на ВКС

Хипотезите, допускащи отмяна на дарението, са посочени в разпоредбата на чл.227, ал.1 ГПК и са изчерпателно изброени, поради което те не могат да се тълкуват разширително, нито пък правните норми, които ги установяват могат да се прилагат по аналогия. Характерно за случаите на отмяна на дарението е, че те не произтичат от икономическата, колкото от моралната същност на договора. Договорът за дарение обогатява дарения и само в тези рамки се ограничава неговата отговорност. При сключването на същият дареният няма никакво задължение да издържа или да помага на дарителя. Това задължение ще възникне по-късно, ако дарителят изпадне в нужда и доколкото поиска издръжка. При дарението нещата се нареждат едностранно - дарителят облагодетелствува надарения. По изключение и в случай на трайна нужда дарителят може да поиска помощ и не му ли я даде дареният изпада в непризнателност. За да възникне задължението на дарения трябва да настъпят нови факти-

дарителят да изпадне в нужда и да поиска помощ от дарения. Веднъж възникнало задължението и ако не бъде изпълнено, то санкцията за това поведение на дарения, ще е отмяната на дарението.

Изхождайки от буквата на закона – чл.227, ал.1, б.”в” ЗЗД, следва да се приеме, че винаги, когато дарителят има нужда от издръжка, дареният е длъжен да я даде и за да може да успее един иск за отмяна на дарението е достатъчно дарителят да докаже само, че има нужда от издръжка и че надареният отказва да му я дава. Без значение е причината за отказа. Правилото, че дължи издръжка този, който може да я дава и в размера, който може (при съобразяване нуждите на лицето, което следва да бъде издържано) – чл. 142, ал. 1 СК, както и чл. 140, ал. 2 СК, се отнася до законовата издръжка. При договора за дарение подобна разпоредба липсва. Законът е пределно лаконичен: дареният отказва да даде на дарителя издръжка, от която той се нуждае. Допълнителен аргумент към горния е обстоятелството, че дареният е получил нещо безвъзмездно и след като то (или това, което е получил срещу него) стои в неговия патримониум, той следва да го използва, за да подпомогне дарителя. Наличността на това имущество у длъжника прави безмислено разглеждането на въпроса за нивото на неговото финансово състояние, тъй като обстоятелството, че дареният не разполага с парични средства, не го освобождава от отговорност – чл. 81, ал. 2 ЗЗД.

Именно законът не допуска да се запази състоянието, което произтича от дарствения акт, ако и доколкото дареният е допуснал дарителят да изпадне в беда чрез отказа си да му дава издръжка, от която той се нуждае. Това задължение произтича от разбирането на законодателя, че е в съгласие с морала дареният, който е облагодетелствуван от дарителя, да подпомогне същия, когато е в нужда, а при отказ последния да може да си иска обратно подареното.

ПОДПИСИ:

Н.ЗЕКОВА

В. РАЙЧЕВА

М.ИВАНОВА

Ж.ДЕКОВА

О.КЕРЕЛСКА